

župna vas Bèrdo ima 670 prebivavcev; Grobnik in Tupljak (v pismih tudi Tukljak in Tukalščina), obe vasi s kakošnimi 50 ognjišči ali 300 dušami pod župo Kerbunsko; pod župo Pazesko samo vas Gradin z nekimi hišami imenovanimi Krajnciči, kjer se je neki Krajnec povlašil, morda 258 duš; na to je v Čičari v Munski župi jedina vas Žejane, ki ima k večem 500 ljudi. Vse skupaj pravo na debelo šteto bi bilo v Istri blizo 3000 teh Vlahov. — Ako bi bili ti Vlasi pred Slovani tukaj bili, bi bili morali krajem iz svojega, onda s slovanščino gotovo ne pomešanega jezika imena dati, ter take imena bi se bile saj v njih občinah ohranile. Da bi jih bili Slovani kasneje v ta kot stisnili, se ne zлага z značajem slovanskim; zato mislim, da je oni narod stareji, ki je krajem imena daval.

2. Vse slovanske občine okolo te Vlašije imajo izvan Kerbun mnogo starinskih podertin: stara Vranja — kakošna široka in močna terdnjava je morala biti! Boljun*) ima svoje stare turne; Paz svoj poderti veliki grad (kastel), Kozljak — kakošna strašna dolga terdnjava je morala biti visoko na živih stenah, ker se ji še zdaj razni gerbi (Wappen) vsekani poznajo; al onde se samo v Gradini nekaj malo starega zidovja vidi. Njih župne cerkve so pozno zidane bile: na Berdi 1622, v Sušnjevici 1838. Druge cerkvice so morda stareje pa so le male.

3. Grobnik, ime vlaške vasi. Ker so Grobniki redki, mi je to misel zbudilo na oni Grobnik nad Reko in na Tartarsko bitvo na njegovem polji, od ktere liburnski pastirji še koliko toliko povedati vejo. Morebiti sta si ta dva Grobnika v kakošni zgodovinski zvezi?

4. Ako bi bili ti Vlasi vejica Rumunskega debla, vajenega od давности bivati pri jezerih in velikih vodah, bi se dalo misliti, da so se tudi zato raji naselili v nižjih krajih na severni strani Cepiškega jezera pri Boljunskem potoku (Boljunščica), kakor na Učki pri Pilatih, in da so morda zato oni v Čičari svojo suho dolino imenovali, besedo slovansko vzešči Žejane.

5. Čudno je, da so bile na razvodu (Commission) isterskem leta 1325, ki se upira na 300 let stareje pisma, namestovane vse okolo Vlahov stoječe občine slovanske: Vranja, Boljun, Paz, Gologorica, Pičan, Kerbune, Kozljak, — pa nobena vlaška. Ako bi bile te stareje, bi jih bili gotovo zvali, ker se je okolo njih mnogo mej delalo; spominja se onde samo vas Gradin, ter se imenuje uboga vas Gradin, da je moral Pazar (grajšinar iz Paza) za njih, kakor za svoje kmete, razvodnike milosti prositi, da so jim sosedne občine zemlje dobrovoljno odstopile, ker so pred ta dan onde po starih pravicah meje tako poterdili, da so se Boljunci in Pičanci mejili; zdaj je pa gorenja stran Vlašije med njimi.

Ako bi Gradinci, ker imé in staro zidovje na kaj starejšega opominja, bili staroselniki, bi bili imeli kakošne pravice na razvodih pokazati; ako jih je pa Pazar naselil ko prišnike, so tedaj od nekod prišli, ako se od sosednih vlaških vasi niso stiskali, ampak širili.

6. Gerške besede baserike = basilika, prevtu = presbyter, en = os v ensnaskut, unigenitus, ker drugač imajo za jedan ur = un, in njih ši mislim, da je madjarsko iš = et, in morda še druge bi dale človeku soditi, da so ti ljudje nekdanj bliže izhoda bili; te gerške besede bi bili težko v stari dobi od cerkvene latinščine ali italijanščine dobili, ker so bili v starodavnosti onde okolo sveti cerkveni obredi slovanski; zato tudi oni ne znajo moliti po svoje ne po latinski, zato so mi priča živi Vlasi in spis o njih od g. Kovača, sedanjega župana (podestà) Pazinskega v časopisu „l'Istria“. Molitvice, ki so jih lani „Novice“ prinesle, so skovane; zato manjkate v Očenaši dve prvi prošnji, in v Veri peti člen.

*) Pod Boljunom leži lepo rodovitno polje, in ko so nad njim na gričku grad sozidali, so mu rekli Poljungrad, kakor ga razvod isterski enkrat tudi piše; zdaj pa grad povračuje polju ime, ter se imenuje Boljunska polje. Pis.

Da se ti Vlasi z Rumuni razumejo, je že rečeno bilo in poterjeno z vojaki, s temi bivšimi tudi na davkini iztirjatbi, in z onimi bivšimi na Ogerskem, ter sedaj doma povedajočimi, da so se onde precej dobro razumeli. Da se njih narečja razlikujejo, se ne čudim, ker narodi tikoma bivajoči mnogo vekov pod jednim pismenom svojim jezikom imajo mnoge ljudske med seboj težko razumljive narečja, in iste velike mesta jih imajo po dvoja, na pr.: „Ostdeutsche Post“ in „Hans Jörgel“. — Čače in maja ste sploh ilirske besedi rabljeni po vsi Istri, v Liburni rekó tudi samo ma, na pr.: prislovica „draga moja ma, vsaki svoje zna“; in v besedi majka je že tudi maja. Na vse to je morda posebno v noveji dobi italijanski jezik tega svojega brata, s katerim je v vedni dotiki, kaj na-se potegnil. In s tem se zverši vse moje znanstvo v tej reči.

J. V.

Prislovice v Liburni.

Pusta mu brada, kemu žena vlada! — Težko je živemu gadu na glavu stati (težko je zvitega sovražnika premagati). — Mačak je brajdu prodal, da si je za ribu dal. (Se reče pojedezu). — Kega je Bog naružil, je huji od vraga (naružiti, verunstalten). — Kada vino pride med dva dna (sod), ga pije, ki ga zna (ima). To je druga polovica one: Kada se odtace, ga pije, ki priskače. — Ako je vino po dukat', muži te ga lokat'. — Joh je ovčici po ptujoj ručici. — Ki zna dreti, kože ne kvari. — V ptujoj konobi (keldri) je najbolje vino. — Več je dan v leti nego klobasic. (treba pomalo). — Ča če mi mesec, kad mi sunce sveti! (Pri veliki sreči za malo ne maram). — Suho i sirovo, to je, das bewegliche und unbewegliche Gut (n. p. je zapil, zapravdal itd.) — Dobar ostanak! (Ich wünsche Euch wohl auf zuverbleiben).

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Celja 3. sveč. Letos imamo pošteno zimo, mraza in snega, kolikor ga ni bilo mnogo let. Ugodna je ta doba posebno lovcom, ki po divji perutnini prežajo. Tudi nek gospod, vnet lovec, je podal se nedavno na lov, ter hodil po obali bližnje Ložnice, da bi zasačil kako divjo raco. Ugledal je tudi kmali čvetero rac, ktere so pohlevno čepele v nekem kotu v vodi. Gospod se ustavi s puško, meri, sproži — pumf! in zadel je vse štiri race, da so se na herbet zavalile. Hitel je strelec do potoka, pobrat svoj plen, kar je zapazil v velik strah, da vstreljene ptice so bile domače race nekega bližnjega kmetiča. Plačati je mogel gospod lastniku pet goldinarjev za usmertnjene živalice, ter jih odnesel domú. Domá je pripovedaval sam nezgodo: smejali so se vsi lovci, ki ni razložil domačih rac od divjih, da je bilo kaj!

J. Š.

Iz Ljubljane. Vesela je prejela te dni kmetijska družba pismo c. k. okrajnega predstojnika Metliškega gosp. Fladunga, v katerem ji sopet naročuje, naj mu pošlje proti plačilu iz nabranih prostovoljnih doneskov kolikor le more sadnih pešk, pa tudi mladega sadnega drevčiča, ker njegov namen je, v vseh 23 soseskah Metliškega kantona napraviti drevne sadišča (vertne šole). Pač hvale in posnemanja vredno početje v blagor celi okrajni! Da bode kmetijska družbe verlega gospoda pospešitelja koristne sadjoreje postregla kolikor bo le mogla, je gotovo. — Naj pri ti priliki, ko se spet očitno vidi, kako se lahko spečajo sadne jabelčne in hruševe peške, vnovič opomnimo gosp. učitelje po deželi: naj na vso moč naganjajo šolsko mladino k naberanju pešk sirovih (neposušanih) hrušk in jabelk kakoršnih koli. Ob enem dosežejo trojni namen: 1) mladine pazljivost se djansko oberne s tem do koristne sadjoreje, 2) za domače sadišče se napravi s tem divjakov obilo, ali pa 3) se dobre peške lahko prodajo kmetijski družbi. — Z drugo novo sladkornico (cukrofabriko) v Ljubljani je resnica.

Neka družba je kupila tisto ledino, ktera na desno leži med Ljubljano in cesto, ktera pelje v Selo pod Ljubljano; omenjena družba je okrajni gosposki že položila obris te nove fabrike.

Iz Ljubljane. Po 6mesečnem potovanju po Dalmaciji in Talijanskem je na poti domú v Zagreb preteklo sredo iz Tersta v Ljubljano došel gosp. arkivar Ivan Kukuljević Sakcinski zdrav in vesel obilega gradiva, ki ga je, kakor nam je slavni zgodovinar sam pravil, nabral za povestnico in slovstvo jugoslovensko na svojem potovanju, od kterega je na novega leta dan iz Rima zelo zanimive čertice priobčil v „Narod. Novinah“.

Novičar iz raznih krajev.

Dar za darom naznanjuje nazočnost presv. Cesarja v Milanu. Tako spet je prejela cerkev v Lovadini 4000 lir, in da bi se zvedila natora svilodnih bolezin (to je bolezin židnih červičev) in pa pomoč zoper nje, so določili 18.000 lir v darilo tistemu, ki je v stanu po temeljitih preiskavah in gotovih skušnjah to najbolje razložiti. Milaneški znanstveni akademii je prepušena razsodba o tem. Unidan se je govorilo, da pričakujejo Cesarja in Cesarico že 15. dan t. m. na Dunaj; sedaj pa pišejo nekteri časniki, da ostaneta še do 8. t. m. v Milanu, drugi pa celó do 18. t. m. Tudi hočejo nekteri vediti, da 12. dan t. m. bo nadvojvoda Ferdinand Maks kot poglavar (General-Gouverneur) lombardo-benečanskega kraljestva slovesno prisegel Cesarju. — Po novem oklicu odbora velike kmetijske razstave, ki bo od 11. do 16. maja na Dunaji, se bojo zraven že večkrat omenjenih stvari jemale v to razstavo tudi vse take manjše reči, ktere spadajo v hišno gospodarstvo malega kmeta in gojzdnega posestnika, in tudi te stvari se bojo po železnicah tje in nazaj peljale brez plačila. — Sliši se tudi, da vse to, kar pride v dunajsko razstavo, bo šlo potem na cesarske stroške v Pariz, kjer bo letos sopet razstava. — Število rekrutov, ki se jih ima za letošnje leto nabrati po vsem našem cesarstvu, znaša 103.115. — Avstrijska vlada je z nekim tergovcem v Bremenu sklenila kupčijo za 15 milijonov smodk (cigár); vsaki teden jih bo poslal 100.000, tedaj v 3 letih vse. — Sedaj je gotovo, da zbor zavolj švajcarsko-pruske pravde bo v Parizu. — Deržavni zbor v Londonu je tabart namesto kraljice lordkancelir z ogovorom začel; ogovor ta omenja vseh novejših važniših prigodb in med drugim pravi, da je pariški zbor dobro dognal rusovsko-turški razpor in da vzajemne prizadeve angležke in francozke vlade so pomirile švajcarsko-prusko pravdo; kaj je angleška vlada zavolj Napolitanskega storila, bo zbor zvedil iz pisem, ki se mu bojo vse predložile; zastran perziških homatij ni v tem ogovoru rečeno, da je že vojske konec, ampak da se še le skuša mirna sprava; kar pa se poslednjič Kine tiče, jižuga kraljični govor z vojsko. — Francozka vlada misli s tem, da je razpustila unidan omenjeno število svoje armade, prihraniti si blizo 100 mil. frankov. — Kar se piše po raznih časnikih od „zadnje ure Vergèrove“, si je tako nasprotno, da človek ne vé, kaj je resnica, kaj je laž; zato ne omenimo nesrečne prigodbe dalje. Tudi zavolj poslednjega napada na škofa Matèrskega se resnica še ne vé; — v tem, ko mnogo časnikov na drobno popisuje prigodbo, da se je primerila v cerkvi ravno ko so škof pred sv. Rešnjim telesom klečali, in ker hudodelnik ni mogel prebosti škofa, da je s pištolo potem ustrelil korarja, ki je k sreči odbil morivcu nož, — pravijo nekteri drugi časniki, da vse to je zlagano in le zmešnjava z uno prigodbo v Parizu. Resnica se bo tedaj še le zvedila. — Gotovo pa je, da je po trupu tistega hudodelnika, ki je nedavnej stregel kralju Napolitanskemu po življenji in kterega so ob glavo djali, prišlo 40 našemanih mož ponoči; čuvaj pokopališča jim je mogel pokazati grob njegov, iz kterega so ga vzeli in v Sardinijo nesli. — Iz Napo-

litanskega se sliši čedalje več hudih reči; kralj se je preselil v Kaserto, kjer živi noč in dan obdan od obile množice vojakov. — 29. p. m. se je prikazala v Parizu na vertu cesarskem neka bogato oblečena gospá ter se hotla bližati cesarju Napoleonu, ki se je ondi sprehajal. Strežaji jo ustavijo in vprašajo, kaj da hoče? Ona pa jim ponosno odgovori: „Ne, da bi se me kdo dotaknil! jez sem kraljica Poljska in imam pravico s cesarjem govoriti; pojte k njemu in povejte mu, da hočem ž njim govoriti“. Gospá se je v vsem obnašala tako lepo, da strežaji izperva niso vedili pri čem da so; pa kmali se je zvedilo, da se reva meša. Nje mož je imeniten in dobroznan gospod. — Prebivavce ob Donavi med Semendrijo in mesticem Gročkim, ki je kakih 6 ur od Semendrije proti Beligradu, je plašila že več časa stekla volkulja, ki je veliko živine pa tudi 5 ljudi pokončala. Dvakrat so šli lovci vse okolice nad njo, pa je niso mogli zasačiti; — nekemu ubogemu šivarju, ki je šel v bližnjo vas v štiro in je po naključbi nesel nabito (nabasano) puško nekemu lovcu nazaj, se primeri na cesti, da ga sreča strašna volkulja. Kaj mu početi! Ko ga prvi strah zapustí, verže svojo culico preč, napne petelina na puški, čeravno se je tresel kot šiba po vsem životu, in meri na zver, ki naravnost nad-nj korači. Tresk! — in volkulja se zvalí z razbito čepinjo na tla. Šivarček si je prislužil 40 cekinov, ki so bili za naglavnico obljubljeni. Al srečni človeček se ni dolgo veselil svojega prislužka! Že popoldne je tako nevarno zbolel, da imajo zdravniki malo upanja ga oteti, — možgani so se mu po silnem strahu zmešali in noč in dan revež blodi od volkulje in se bojuje ž njo.

Čudno jezero.

V deželi daljni, kjer izhaja
Rumeno solnce zad gore,
Ko se pri nas za goro maja,
Za čudno jezero se ve.

Na dnu njegovem, ak ne dije
Nad njim nobena sapica,
Se kraj tak krasen ti odkrije,
Da zemlja nima lepšega.

Gorice z doli se verstijo,
Dobrave senčne s travniki,
Sadú drevesa se šibijo,
Cvetlice nagledati se ni.

Ak pa pozabiš, kak globoko
So te cvetlice pod vodo,
In stegneš derzno svojo roko
Utergati zmed njih eno;

Ko trenil bi z očmi ti zgine,
Je vsa podvodna krasnost preč,
In spod skaljene globočine
Se dno ne dá ugledat' več.

Kot krije voda ta dno krasno,
Ki raju skor enak je svet,
Zagrinja meni dobo jasno
Mladosti mrak preteklih let.

Skoz njega gledam tje v ravnino,
Po kateri sem otrok skakljaj,
Tje v trato, hribec, breg, melino,
Kjer sem z otroci se igral;

Tje v senožeti, tje v steržine,
Kjer sem kadaj cvetlice bral,
In branja truden brez blazine
Na golih tleh sladko zaspal.

Ak pa želim si omladeti,
Želim si biti spet otrok,
In vidim, da mi preleteti
Prepada ni — je preširok;

Se jame redki mrak gostiti,
Se dela megla pred očmi,
In srečnih krajev razločiti
Mi tame več mogoče ni.

Fr. Svetličič.